

воно не змінює сутності зобов'язання (у тому числі і у разі ухвалення рішення про стягнення коштів), а отже не перетворює негрошове зобов'язання – поставити товар, передати річ, здійснити будівництво тощо на грошове. Також нами відстоювалася позиція про те, що грошовим є зобов'язання, що передбачає передачу грошей як предмета договору або їх сплату як ціни договору.

Статтею 625 ЦК України встановлено відповідальність за порушення саме грошового зобов'язання. Зокрема частиною 2 цієї норми встановлено, що боржник, який прострочив виконання грошового зобов'язання, на вимогу кредитора зобов'язаний сплатити суму боргу з урахуванням встановленого індексу інфляції за весь час прострочення, а також три проценти річних від простроченої суми, якщо інший розмір процентів не встановлений договором або законом. Як бачимо йдеться про боржника, який прострочив виконання грошового зобов'язання. Строк виконання зобов'язання може встановлюватися лише у договірних зобов'язальних правовідносинах.

З наведеного випливає, що до правовідносин, що виникають з приводу виконання судових рішень, у тому числі, і про стягнення коштів, положення ст.625 ЦК України застосовуватися не можуть, оскільки встановлюють виключно правові наслідки порушення саме грошового зобов'язання. Рішення ж суду про стягнення грошових коштів абсолютно ніяким чином не впливає на визначення зобов'язання як грошового або ж не грошового та не змінює його сутності.

Мороз О. В.,

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного права та процесу Харківського національного університету внутрішніх справ

ПРИЙНЯТТЯ ПРОПОЗИЦІЇ УКЛАДЕННЯ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОГО ДОГОВОРУ УЧАСНИКАМИ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН

При укладанні цивільно-правових договорів виникає ряд питань, пов'язаних із другою стадією укладення договору – акцептом, який виражається у виявленні згоди на укладення договору.

Ч. 1 ст. 642 ЦК України [1] зазначає, що відповідь особи, якій адресована пропозиція укласти договір, про її прийняття (акцепт) повинна бути повною і безумовною. Аналізуючи зміст даної норми, необхідно вказати, що загальною вимогою до змісту акцепту є його безумовність і повнота.

В. В. Денисюк вказує, що відповідь адресата оферти визнається акцептом за наявності таких ознак. По-перше, вона має свідчити про прийняття пропозиції. Відповідь, у якій повідомляється про отримання пропозиції чи зацікавленість у ній, акцептом не є. По-друге, відповідь має бути повною. Це означає, що акцептант повністю погоджується з тими умовами договору, які йому запропоновані в оферті. Якщо ж у відповіді містяться нові умови, або пропонується змінити первинні умови, у тому числі виключити деякі із них, або ж взагалі пропонується інший за характером договір, то така відповідь не може розглядатися як акцепт. Вона є відмовою від акцепту і водночас новою офертою (ст. 646 ЦК України). По-третє, відповідь має бути безумовною. Це означає, що акцепт не може бути поставлений у залежність від дій оферента чи адресата оферти, які вони мають вчинити до укладення договору [2, с. 576–577].

С. О. Бородовський вказує, що акцепт, в якому закладені будь-які найменші зміни чи доповнення до оферти, юридично не створює її прийняття, призводить до анулювання оферти та недійсності акцепту розглядається як контр-пропозиція. З приводу контр-пропозиції теорія договорного права розглядає дві концепції. Відповідно до положень першої будь-яка контр-пропозиція припиняє дію оферти і вважається пропозицією іншої сторони укласти договір на інших умовах. В основі другої концепції закладено положення, відповідно до якого лише акцепт на інших умовах, які істотно змінюють оферту, слід розглядати як контр-пропозицію [3, с. 87].

М. І. Брагінський дотримується іншої позиції. Він вважає, що дії акцептанта можуть розглядатися як зустрічна оферта тільки за умови, якщо вони мають усі ознаки оферти. Відповідь на оферту, в якій виключена хоча б одна з істотних умов, не може розглядатися як зустрічна оферта [4, с. 202].

На думку В. В. Денисюк, відмова від акцепту може бути повною або частковою. Якщо акцептант повністю не погоджується із вимогою договору, але заінтересований у правовому результаті, то він може запропонувати договір іншого виду. У даному випадку має місце повна відмова від

акцепту і зустрічна оферта. Оферент і акцептант міняються місцями – первинний оферент стає акцептантом, а первинний акцептант – оферентом. Часткова відмова від акцепту має місце, коли акцептант загалом погоджується із видом договору (його предметом), але наполягає на зміні деяких умов чи включенні до тексту договору власних умов, у тому числі і неістотних [2, с. 577].

Проте в чинному законодавстві чітко зазначено, що відповідь про згоду укласти договір на інших, ніж було запропоновано, умовах є відмовою від одержаної пропозиції і водночас новою пропозицією особі, яка зробила попередню пропозицію (ст. 646 ЦК України [1]). Отже, якщо акцептант запропонує інші умови, то оферент та акцептант міняються місцями: оферент стає акцептантом, а акцептант – оферентом, тобто має місце зміна статусу сторін майбутнього цивільно-правового договору.

Акцепт набуває юридичну силу тільки у тому випадку, якщо він повний, тобто виражає схвалення тому, що вказано в оферті, і безумовний, тобто не містить ніяких додаткових умов. Відповідь на інших умовах, ніж ті, які містяться в оферті, не може бути акцептом. Ця відповідь є зустрічною офертою.

Необхідно вказати, що відповідь про прийняття пропозиції укласти договір (акцепт) має бути надіслана оферентові та отримана ним, інакше договір не буде вважатися укладеним.

Відповідно до ч. 2 ст. 642 ЦК України [1] якщо особа, яка одержала пропозицію укласти договір, у межах строку для відповіді вчинила дію відповідно до вказаних у пропозиції умов договору (відвантажила товари, надала послуги, виконала роботи, сплатила відповідну суму грошей тощо), яка засвідчує її бажання укласти договір, ця дія є прийняттям пропозиції, якщо інше не вказане в пропозиції укласти договір або не встановлено законом.

Дана норма закріплює правило, згідно з яким допускається укладення договору внаслідок здійснення акцепту конклюдентними діями. Отже, акцепт у формі конклюдентних дій можливий тільки за відсутності імперативних приписів щодо форми акцепту, які містяться в оферті чи передбачені законом.

Акцепт у письмовій формі необхідний, якщо на цьому наполягає оферент або ж у тому випадку, коли відповідно до актів цивільного законодавства недотримання письмової форми договору призведе до його недійсності. У всіх інших випадках можливий акцепт в усній формі [2, с. 579].

Відповідно до ч. 3 ст. 642 ЦК України [1] особа, яка прийняла пропозицію, може відкликати свою відповідь про її прийняття, повідомивши про це особу, яка зробила пропозицію укласти договір, до моменту або в момент одержання нею відповіді про прийняття пропозиції.

С. О. Бородовський слушно вказує на те, що встановлення крайньої межі відмови від прийняття оферти та заборони відмови від дійсного договору одразу після його укладення позитивно сприятиме захисту прав та інтересів зацікавлених сторін [3, с. 89].

Цивільний кодекс України закріплює положення щодо укладення договору за пропозицією, в якій вказаний строк для відповіді та укладення договору за пропозицією, в якій не вказаний строк для відповіді.

Відповідно до ст. 643 ЦК України [1] якщо у пропозиції укласти договір вказаний строк для відповіді, договір є укладеним, коли особа, яка зробила пропозицію, одержала відповідь про прийняття пропозиції протягом цього строку.

Якщо пропозицію укласти договір зроблено усно і в ній не вказаний строк для відповіді, договір є укладеним, коли особа, якій було зроблено пропозицію, негайно заявила про її прийняття (ч. 1 ст. 644 ЦК України [1]).

Якщо пропозицію укласти договір, в якій не вказаний строк для відповіді, зроблено у письмовій формі, договір є укладеним, коли особа, яка зробила пропозицію, одержала відповідь протягом строку, встановленого актом цивільного законодавства, а якщо цей строк не встановлений, – протягом нормально необхідного для цього часу (ч. 2 ст. 644 ЦК України [1]).

Отже, вивчення та аналіз акценту як стадії укладення цивільно-правового договору і його юридичне закріплення, має важливе науково-практичне значення, оскільки відсутність у законодавстві деяких положень перешкоджає можливості належного захисту прав учасників цивільних правовідносин.

Список використаних джерел:

1. *Цивільний кодекс України: від 16.01.2003 р. № 435 – IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 40. Ст. 356.*
2. *Денисюк В. В. Акцент як стадія укладення цивільно-правового договору. Актуальні проблеми держави і права. 2011. № 61. С. 575–583.*
3. *Бородовський С. О. Укладення, зміна та розірвання договору у цивільному праві України: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.03 «Цивільне право і цивільне*

ний процес; сімейне право; міжнародне приватне право». Івано-Франківськ., 2005. 211 с.

4. Договорное право. Кн. 1. Общие положения / М. И. Брагинский, В. В. Витрянский. Москва: Статут, 2011. 847 с.

Некіт К. Г.,

кандидат юридичних наук, доцент,
докторант кафедри цивільного права
Національного університету «Одеська
юридична академія»

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ: СУБ'ЄКТ ЧИ ОБ'ЄКТ ПРАВОВІДНОСИН?

Інтенсивний розвиток робототехніки та використання штучного інтелекту майже у всіх сферах людської діяльності поряд із все вищим рівнем розвинутості систем штучного інтелекту призвели до того, що у юридичних дослідженнях почали активно обговорювати питання про правосуб'єктність штучного інтелекту та роботів. Пропонувалося визнавати штучний інтелект у випадках його самостійної діяльності квазі-суб'єктом цивільних правовідносин [1, с. 145].

Таким дискусіям значно посприяло й прийняття Європейським парламентом у 2017 році Резолюції щодо норм цивільного права про робототехніку від 16.02.2017 р. (2015/2013(INL)) (далі – Резолюція), у якій, зокрема, містились пропозиції до Європейської комісії створити специфічний легальний статус для роботів, щоб принаймні найбільш досконали автономні роботи мали статус «електронної особистості» (електронної особи), відповідальної за заподіяну ними шкоду, а також, можливо, застосовувати категорію електронних осіб до випадків, коли роботи приймають автономні рішення або незалежно (очевидно, мається на увазі самостійно – без волі на те володільця) вступають у відносини із третіми особами [2].

Прийняття зазначеної Резолюції було значною мірою обумовлено необхідністю вирішити питання про відшкодування заподіяної штучним інтелектом шкоди. Дійсно, у зв'язку із введенням в експлуатацію безпілотних автомобілів (власне, саме цій проблематиці присвячено більшу частину положень Резолюції), це питання набуло особливої значущості